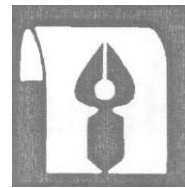

Хроніка, інфармацыя

IV-МІЖНАРОДНЫ КАНГРЭС БЕЛАРУСІСТАЎ

6-9 чэрвеня 2005 г. у Мінску адбыўся IV Міжнародны кангрэс беларусістаў, галоўным арганізатарам якога была Міжнародная асацыяцыя беларусістаў (МАБ). Гэты форум стаў бадай самай важнай і знакавай ладзеяй навуковага жыцця апошніх ляці гадоў для беларусістаў усяго свету.

Надзвычай важна, што на гэтым Кангрэсе былі прадстаўлены амаль усе буйныя вышэйшыя навучальныя і навукова-даследчыя ўстановы Мінска і Беларусі, такія, як Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Беларускі дзяржаўны ледагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка, Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры, Беларуская акадэмія мастацтваў, Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі, Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны і інш.

Актыўны ўдзел узялі беларускія дыяспары і замежныя госці (Моніка Банькоўскі, Герман Бідэр, Карл Гутшміт, Юрый Лабынцаў, Роланд Марці, Алег Латышонак, Эльжбета Смулкова, Францішка Сокалава і інш.). Найбольшыя дэлегацыі прыбылі з Польшчы, Расіі, Украіны. Прыехалі таксама беларусісты Германіі, Чэхіі, Славакіі, Літвы, Латвіі, Швейцарыі, Аўстрыі, Нарвегіі і інш., прычым не толькі прадстаўнікі старой школы, але і маладыя даследчыкі, што сведчыць пра новую хвалю цікавасці да беларускай мовы ва ўсім свеце.

Праца Кангрэса ішла ў чатырох тэматычных секцыях: мовазнаўства, літаратуразнаўства, культуралогіі, гісторыі.

Паралельна працавалі круглыя сталы, прысвечаныя: беларускай дыяспары; беларуска-літоўскаму культурнаму ўзаемадзеянню, Вялікаму княству Літоўскаму; беларуска-рускаму культурнаму ўзаемадзеянню; беларуска-ўкраінскаму культурнаму ўзаемадзеянню; беларуска-польскаму культурнаму ўзаемадзеянню; беларуска-нямецкаму культурнаму ўзаемадзеянню.

У секцыі мовазнаўства, якой кіравалі Валянціна Лемцюгова (Беларусь) і Міхал Саевіч (Польшча), выступілі з дакладамі 24 удзельнікі, сем з якіх - прадстаўнікі замежнай беларусістыкі (Нарвегія, Польшча, Германія, Венгрыя, Чэхія). Быў асветлены вельмі шырокі спектр пытанняў, пачынаючы з праблем гісторыі мовы і палеаславістыкі, завяршаючы праблемамі сучаснай беларускай мовы і мовазнаўства (а менавіта ўнармавання і кадыфікацыі, сучаснай лексікаграфіі, дыялекталогіі, міжмоўных кантактаў). Некаторыя даклады паднялі такія пытанні, якія адкрылі поле для жывой дыскусіі. Сярод такіх дакладаў можна адзначыць: "Месца граматыкі Антона Луцкевіча сярод іншых граматык беларускай літаратурнай мовы" (Карл Гутшміт, Германія); «Катэгорыі "трасянка" і "ceskoslovenstina" як дыскурсіўныя аб'екты: іх паходжанне і ўжыванне ў сучасных беларуска-рускім і славацка-чэшскім дыскурсах» (Мар'ян Слобада, Чэхія); "Моўны сінкрэтызм беларускіх мастацкіх твораў XIX ст. на славянскім фоне" (Генадзь Арцямёнак, Беларусь); "Корпус беларускай мовы (еўрапейскі вопыт)" (Уладзімір Кошчанка, Беларусь); "Развіццё ўсходнеславянскіх стандартных моў праз прызму граматычнага апісання дзеепрыметніка" (Марцін Паўльсэн, Нарвегія); "Асноўныя этапы і тэндэнцыі развіцця беларускай нацыянальнай моватворчасці (да пытання аб месцы і ролі ў нацыянальным моватворчым працэсе гаворак беларускай мовы і іншамоўных рэгіянальных уплывах)" (Вераніка Курцова, Беларусь).

На пасяджэнні **секцыі культуралогіі** было заслухана 20 дакладаў, у якіх згодна з заяўленай тэмай Кангрэса асвятляліся розныя аспекты і спецыфіка развіцця беларускай культуры ў еўрапейскім кантэксце. Інфармацыйнымі і цікавымі былі даклады: "Беларускі культурны феномен у сярэднееўрапейскім рэгіёне" (Аляксей Рагуля, Беларусь), "Руральныя народна-песенныя традыцыі ў святле экалогіі славянскай культуры" (Зінаіда Мажэйка, Беларусь), "Палескія працы Юзафа Амбрэмскага 1930-1941 гг. (праблемы выдання этнасацыялагічнай спадчыны)" (Анна Энгелькінг, Польшча); "Архетыпы беларускага фальклору ў кантэксце еўрапейскай культурнай традыцыі" (Уладзімір Конан, Беларусь); "Беларускія этнамузычныя дыялекты і праблема балта-

славянскіх сувязей" (Галіна Кутырова-Чубаля, Польшча); "Беларуска-брытанскія сувязі і кантакты ў галіне тэатра, кіно і выяўленчага мастацтва (1924-1937)" (Аляксандр Асіповіч, Беларусь).

Секцыю гісторыі вяла Алена Глагоўская (Польшча). Актуальнымі і важнымі былі праблемы ў дакладах: «Вялікі князь Вітаўт і "Белая Русь"» (Алег Латышонак, Польшча); "Што кансалідавала беларускі этнас (цэнтральна- і ўсходнееўрапейскія аналогіі)?" (Фёдар Клімчук, Беларусь); «Утопія пад знакам Марса: "Беларусь і яе значэнне для Еўропы" Канстанціна Рэгеля (1942)» (Моніка Банькоўскі, Швейцарыя); "Беларуская ідэя на пачатку XX ст. у кантэксце нацыянальных працэсаў у Еўропе" (Аляксандр Смалянчук, Беларусь); "Беларусь у еўрапейскіх перасяленчых працэсах канца 30-х - 50-х гг. XX ст." (Анатоль Вялікі, Беларусь); "Нацыянальныя пытанні на старонках часопіса "Вольная Беларусь" (1917-1918)" (Дар'юш Тарасюк, Польшча); "Беларуская інтэлігенцыя ў міжваеннай Вільні" (Алена Глагоўская, Польшча). Закранутыя ў дакладах праблемы, а таксама абмен думкамі пасля выступленняў, безумоўна, садзейнічалі далейшай актывізацыі навуковых і творчых кантактаў гісторыкаў розных краін.

У працы **секцыі літаратуразнаўства**, якую ўзначалілі Уладзімір Мархель (Беларусь) і Францішка Сокалава (Чэхія), прынялі ўдзел 23 навукоўцы. Доклады адлюстравалі ўсю гісторыю развіцця беларускай літаратуры з XII да XXI ст., яе жанравай і родавай спецыфікі, а таксама персаналій.

Найбольшую цікавасць і дыскусію выклікалі даклады: "Беларус, ліцвін, паляк у помніках старажытнай беларускай літаратуры XVI-XVII стст." (Уладзімір Кароткі, Беларусь); "Беларускі рамантызм XIX - пачатку XX ст. у кантэксце агульнаеўрапейскім: мадэль развіцця" (Генадзь Праневіч, Беларусь). Цікавымі і змястоўнымі, пабудаванымі на супастаўленні беларускага і польскага матэрыялаў былі даклады "Чалавек і прастора ў паэзіі Францішка Багушэвіча" (Ірэна Рудзевіч, Польшча); "Памяць і гісторыя ў беларускай жаночай паэзіі мінулага стагоддзя" (Беата Сівэк, Польшча); дыскусійнымі - "Рэцэпцыя Дантэ ў беларускай літаратуры XIX - XX стст. (у параўнанні з іншымі славянскімі літаратурамі)" (Аксана Данільчык, Беларусь); "Беларуская літаратура і еўрапейскі дэкаданс" (Ірына Багдановіч, Беларусь); "Атрыбуцыя Лявона Галыка як перакладчыка "Трышчана ды Іжоты" Жазэфа Бэдзье: прынцыпы выдання" (Надзея Старавойтава, Беларусь).

З вялікай цікавасцю былі ўспрыняты даклады, што прагучалі падчас працы круглых сталоў.

Круглы стол, прысвечаны **беларускай дыяспары**, засведчыў вялікую цікавасць навукоўцаў да гісторыі і сучасных працэсаў у асяродках беларусаў замежжа. З дакладамі выступілі Анатоль Сіроцкі (Беларусь): «Лекцыйны курс "Беларуская дыяспара": ад канкрэтных фактаў да тэарэтычнага асэнсавання»; Ілга Апіне (Латвія): "Інтэграцыя беларусаў Латвіі на аснове этнічнай кансалідацыі"; Вольга Гапоненка (Беларусь): "Беларуская дыяспара - еўрапейскай навуцы"; Андрэй Нарбут: "Беларусь! - выдатныя дзеячы Расіі" і інш.

У цэнтры ўвагі **беларуска-літоўскага** круглага стала знаходзіліся праблемы: гісторыі і культурных традыцый ВКЛ, беларуска-літоўскага ўзаемадзеяння ў міжваенным дваццацігоддзі ў Вільні. Адзначым дзве тэмы, якія былі акрэслены ўжо ў першых дакладах: Альма Лапінскене зрабіла аналіз літаратуразнаўчых публікацый, у якіх звярталася ўвага на творы беларускіх паэтаў і пісьменнікаў Заходняй Беларусі. Гэтую тэму працягнула Ніна Пяткевіч, у цэнтры ўвагі якой знаходзілася творчасць Наталлі Арсенневай. Праблемы гісторыі літаратуры ВКЛ знайшлі адлюстраванне ў выступленнях Жанны Некрашэвіч-Кароткай, Сяргея Кавалёва, Кястуціса Гудмантаса.

У працы **беларуска-польскага** круглага стала ўдзельнічалі каля 20 чалавек, 11 выступілі з дакладамі. Найбольшую цікавасць выклікалі выступленні Аляксея Пяткевіча "Беларуска-польскае культурнае памежжа і праблемы ідэнтыфікацыі нацыянальных каштоўнасцей", Эльжбеты Смулковай "Польскае і літоўскае памежжы Беларусі - агульнае і спецыфічнае", Юрыя Бабіча "Уплыў польскай мовы на культуру маўлення жыхароў паўночна-ўсходняй Віцебшчыны, Дзмітрыя Паўлаўца «Беларуска-польская інтэрферэнцыя ў "Размове" (XVI ст.)». Прывабілі ўвагу прысутных на секцыі два даклады, звязаныя з кампаратывістыкай літаратурнай спадчыны польскіх і беларускіх пісьменнікаў: Рышарда Радзіка «"Пан Тадэвуш" і "Новая Зямля" - падобнасць і адрозненні адлюстравання грамадскага жыцця ў паэмах двух Міцкевічаў» і Анатоля Вераб'я "Уладзімір Караткевіч і Генрык Сянкевіч".

Праблематыка дакладаў, якія прагучалі за **беларуска-рускім** круглым сталом, была самая шырокая: ад дыгіталізацыі старадрукаў да марфалогіі беларускай мовы і ад гісторыі ікананісу да палемікі з Аляксандрам Салжаніцыным па габрэйскім пытанні. Выступілі: Мікола Нікалаеў "Ураджэнцы беларускіх зямель у Санкт-Пецярбургу XIX ст., Ларыса Пісарэк "Nomina dicendi ў беларуска-рускім слоўніку Міколы Байкова і Сцяпана Некрашэвіча", Зінаіда Гімлелевіч "Семсот, а не дзвесце гадоў знаёмства нашых народаў: палеміка з Аляксандрам Салжаніцыным" і інш.

Пры абмеркаванні **беларуска-нямецкіх** ўзаемадачынненняў найбольшую цікавасць выклікалі даклады Генадзя Сагановіча "Нямецкі ордэн у беларускай гістарыяграфіі: да праблемы ацэнкі"; Уладзіміра Сакалоўскага "Успрыняцце беларускай культуры ў Германіі ў 1875-1918 гадах"; Увэ Юнгганса і Клаўдзіі Гуртыг "Аб праекце беларуска-нямецкага слоўніка"; Кацярыны Любецкай "Нямецка-беларускі слоўнік: канцэпцыя і прынцыпы ўкладання"; Марыі Каржанеўскай "Вобраз ночы ў творах Эрнста Тэадора Амадэя Гофмана і Яна Баршчэўскага" і інш.

На пасяджэнні **беларуска-ўкраінскага** круглага стала прагучалі паведамленні Вячаслава Рагойшы "Успрыняцце творчасці Максіма Багдановіча ў сучаснай Украіне"; Кіма Балабухі «Архетыпічнасць "Беларускай мовы" Пімена Панчанкі ў кантэксце "Тараса Бульбы" Мікалая Гоголя і "Гайдамакаў" Тараса Шаўчэнкі»; Жанны Ілаладонай "Гістарычныя пазмы Тараса Шаўчэнкі і

Янкі Купалы"; Аляксандра Скапенкі "Уплыў паўднёва-заходніх дыялектных рыс на станаўленне сучаснай беларускай і ўкраінскай літаратурных моў (на матэрыяле скпонавых форм назоўнікаў)"; Веры Астрэйкі "Аб фарміраванні паўднёва-ўсходняй дыялектнай зоны беларускай мовы ў кантэксце праблемы этнамоўнага ўзаемадзеяння" і інш.

На заключным пленарным пасяджэнні гарачую дыскусію выклікаў даклад Ніны Мячкоўскай (Беларусь) "Дывергентныя і канвергентныя працэсы ў беларускай моўнай сітуацыі ХХ ст. і сучасная мадэль нацыянальнага самасцвярджэння". Вельмі важным і надзённым быў даклад нямецкага беларусіста Роланда Марці, які называўся "Апфавіт і правапіс - лінгвістычны і сімвалічны аспекты", паколькі закрануў адну з самых вострых і сур'ёзных праблем сучаснай беларусістыкі - праблему існавання двух правапісаў літаратурнай беларускай мовы. Выключна інфарматыўны даклад зрабіла галоўны бібліёграф аддзела рэдкай кнігі і старадрукаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Таццяна Рошчына, паказаўшы тую працу, якая вядзецца ў краіне па рэалізацыі праграмы "Памяць Беларусі" як нацыянальнай часткі Праграмы ЮНЕСКА "Памяць свету".

Такім чынам, шматлікія даклады, выступленні, дыскусіі на IV Міжнародным Кангрэсе беларусістаў сведчаць пра тое, што беларусы заўсёды былі донарамі для сусветнай цывілізацыі. Многія культурныя каштоўнасці, створаныя нашымі суайчыннікамі, атрымалі сусветнае прызнанне. Круглыя сталы пацвердзілі разнастайныя праявы нацыянальнага жыцця беларусаў у многіх краінах свету, неабходнасць пашырэння навуковых распрацовак праблем беларускай дыяспары, паглыблення ўвагі да дзейнасці яе арганізацыйных структур з боку дзяржаўных органаў у інтарэсах яднання, захавання і развіцця нацыянальных традыцый, сувязяў з гістарычнай Радзімай дзеля стварэння ўмоў для самавызначэння беларусаў, іх арганізацыйнага аб'яднання ў замежжы, прадухілення іх асіміляцыі і дэнацыяналізацыі.

Н.С. Шакур,

кандыдат філалагічных навук, малодшы навуковы супрацоўнік
Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа НАН Беларусі

Н.П. Старавойтава,

кандыдат філалагічных навук,
дацэнт кафедры беларускай і рускай моў БДЭУ

XIV МІЖНАРОДНАЯ НАВУКОВАЯ КАНФЕРЭНЦЫЯ «ПОЛЬСКА-БЕЛАРУСКІЯ КУЛЬТУРНЫЯ, ЛІТАРАТУРНЫЯ І МОЎНЫЯ СУВЯЗІ»

9-10 чэрвеня 2005 г. у Мінску ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце адбылася XIV Міжнародная навуковая канферэнцыя "Польска-беларускія культурныя, літаратурныя і моўныя сувязі", якая з'явілася працягам традыцыйных сумесных польска-беларускіх форумаў "Дарога да ўзаемнасці", прысвечаных вывучэнню розных аспектаў культурнага, літаратурнага і моўнага памежжа. У яе рабоце прынялі ўдзел звыш 50 навукоўцаў з розных рэгіёнаў Беларусі, Польшчы, а таксама з Аўстрыі, Венгрыі і Германіі.

З прывітальнымі прамовамі да ўдзельнікаў канферэнцыі звярнуліся прарэктар БДУ прафесар Уладзімір Леанідавіч Ключыя, дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Цэзарый Карпінскі і старшыня Польскага таварыства беларусістаў Міхал Саевіч.

На пленарным пасяджэнні з дакладамі выступілі: Сяргей Кавалёў (Мінск) "Рыцарскі раман у беларускай літаратуры", Карл Гутшміт (Гамбург) "Да пытання пурызму ў гісторыі беларускай літаратурнай мовы: паланізмы і Ян Станкевіч" і Анна Энгелькінг (Варшава) "Ці з'яўляецца мова асноўнай каштоўнасцю культуры беларусаў Беласточчыны?".

У сувязі з рашэннем удзельнікаў папярэдняй канферэнцыі - кожную чарговую сустрэчу прысвячаць канкрэтнай асобе, якая зрабіла значны ўнёсак у польска-беларускія культурныя і навуковыя кантакты, - далей пленарнае пасяджэнне адбывалася ў тэматычным рэчышчы "Памежжы моў - памежжы культур (даследчыкі і творцы): Эльжбета Смulkова". Пані Э. Смulkовай, вядомай беларусістцы, найбуйнейшай даследчыцы польска-беларускіх моўных сувязей, першаму паслу Польшчы ў незалежнай Беларусі, была прысвечана другая частка пленарнага пасяджэння, падчас якога прагучалі даклады Інэсы Кур'ян (Мінск) "Беларуска-польскае моўнае памежжа: праблема навуковага падыходу", Генадзя Цыхуна (Мінск) "На лінгвістычным сумежжы". У выступленні Ніны Мячкоўскай (Мінск) "Аб двух выданнях Варшаўскага ўніверсітэта" асвятляліся публікацыі, якія расказвалі пра сям'ю Э. Смulkовай, яе шлях у беларусістыку. Пані Э. Смulkова ў дакладзе "Думаючы пра памежжа" падзялілася сваімі ўспамінамі аб праблемах, якія ўзніклі перад даследчыцай, прыгадала настаўнікаў і вучняў, сумесную працу з калегамі з Беларусі.

У ходзе канферэнцыі працавалі тры секцыі: мовазнаўчая, літаратуразнаўчая і гістарычная.